

فلسفه غرب ۱۱

ای. سی. یونینگ

پرسش‌های بنیادین فلسفه

سید محمود یوسف‌ثانی

یوئینگ، آلفرد سیریل، ۱۸۹۹ م - Ewing, Alfred Cyril
پرسش‌های بنیادین فلسفه: مؤلف: ای. سی. یوئینگ، مترجم: سید محمود یوسف‌ثانی.

۳۳۵ ص، تهران، حکمت، چاپ اول (ویرایش جدید) ۱۳۹۱ ش / ۱۴۳۳ ق

شابک: ISBN-978-964-244-063-4

فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیپا

Questions of Fundamental Philosophy ص.ع به انگلیسی

چاپ قبلی: حکمت، ۱۳۷۸ (۴۲۷ ص)

کتابنامه به صورت زیرنویس

واژه‌نامه. نمایه. فلسفه. فلسفه - پرسش‌ها و پاسخ‌ها

یوسف‌ثانی، محمود، مترجم

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۱ ۴ پ ۹ س / BD.۲۱

رده‌بندی دیویی: ۱۰۰

شماره کتابشناسی ملی: ۲۶۳۸۲۱۸

مؤسسه انتشارات حکمت

پروش های بنیادین فلسفه

ای. سی. یوینگ / سید محمود یوسف نانی

چاپ اول (ویرایش جدید) ۱۳۹۲ ش / ۱۴۲۴ ق / ۷۵۰ / نسخه / ۱۵۰۰۰ تومان

حروفچینی و صفحه آرایی: انتشارات حکمت

چاپ و صحافی: شرکت چاپ و نشر کیمیای حضور

تهران، خیابان انقلاب، ابتدای ابوریحان، شماره ۹۴، کد پستی ۱۳۱۵۶۹۲

سامانه پیام کوتاه: ۰۱۰۰۰۰۱۰۰۰۱۳۲۷

تلفن: ۶۶۴۱۵۸۷۹-۶۶۴۶۱۲۹۲ / ۶۶۴۰۶۵۰۵ / شماره: ۶۶۴۰۶۵۰۵

www.hekmat-ins.com

info@hekmat-ins.com

(کلیه حقوق محفوظ و مخصوص ناشر است)

فهرست

۹	یادداشت ویراست جدید
۱۱	مقدمه ویراست جدید
۱۳	مقدمه مترجم
۱۷	پیش‌گفتار

۱. فلسفه چیست و چرا ارزش مطالعه و تحصیل دارد؟

۱۹	مقدمه. ریشه واژه فلسفه
۲۱	فایده فلسفه
۲۶	تقسیمات اصلی فلسفه
۲۸	مباحث مرتبط با مسائل فلسفی
۲۹	کوشش برای خارج کردن مابعدالطبیعه از فلسفه
۳۰	فلسفه و علوم خاص
۳۲	اختلاف روش فلسفه و روش علوم
۳۴	فلسفه و روان‌شناسی
۳۴	شکاکیت
۳۷	فلسفه و حکمت عملی

۲. شناخت پیشینی و شناخت تجربی

۴۱	معنای فرق و تمایز پیشینی و تجربی؛ خصیصه پیشینی ریاضیات
----	--

۶ پرسش های بنیادین فلسفه

معرفت پیشینی در منطق	۴۴
موارد دیگر معرفت پیشینی	۴۵
نظریه زبان شناختی معرفت پیشینی	۴۶
زبان و اندیشه	۵۴
تعریف معناداری برحسب تحقیق پذیری و انکار مابعدالطبیعه	۵۷
تصورات فطری	۶۱
حدود مذهب اصالت عقل	۶۴
استقرار	۶۷
شهود	۶۸
تفاوت دانش و عقیده	۷۲

۳. صدق

تعاریف صدق	۷۵
۱. نظریه مطابقت	۷۵
۲. نظریه هماهنگی	۷۸
۳. نظریه پراگماتیستی صدق	۷۹
بازگشت به نظریه مطابقت. تعریف ناپذیر داشتن صدق	۸۱
معیارهای صدق	۸۳

۴. ماده

نظریه های مربوط به ادراک حسی	۹۷
پدیدارگرایی یا ایده آلیسم در قبال رالیسم	۹۹
۱. استدلال های مبتنی بر نظریه شناخت	۱۰۲
۲. استدلال بر مبنای اوصاف و خواص اشیاء مادی	۱۰۵
۳. استدلال سلبی در انکار رالیسم	۱۰۹
استفاده از مفهوم علیت برای استدلال بر وجود اشیاء مادی	۱۱۱
استدلال های مبتنی بر عقل متعارف برای اثبات اشیاء خارجی	۱۱۸
تحلیل قضایای مربوط به اشیاء خارجی	۱۱۸
شناخت بی واسطه اشیاء خارجی	۱۲۵
جوهر مادی	۱۲۹

۵. ذهن	
یقینی بودن ذاتی تجربه پاسخ به رفتارگرایی	۱۳۳
عناصر مختلف ذهن	۱۳۷
خصلت‌های گرایشی	۱۴۳
امیال ناآگ	۱۴۶
معرفت به خود و مفهوم خود به عنوان یک جوهر	۱۴۹
علم ما به اذهان دیگران	۱۵۹

۶. رابطه ماده و ذهن	
تأثیر متقابل بدن و ذهن	۱۶۳
آیا ذهن و جسم یک جوهرند؟	۱۷۱
بقای نفس	۱۷۵
نفس همچون صورت بدن	۱۷۷
رابطه ماده و نفس در کل جهان خارج	۱۷۹
معانی ماتریالیسم	۱۸۶

۷. مکان و زمان	
نظریه مطلق‌گرا و نظریه نسبی‌گرا	۱۸۹
تأثیر فیزیک جدید بر فلسفه	۱۹۱
مسائل مربوط به عدم تناهی	۱۹۴
اشکالات غیرواقعی دانستن زمان	۱۹۹
استدلال‌های دیگر در انکار واقعی بودن زمان	۲۰۲
عرفان و زمان	۲۰۴
غیب‌گویی	۲۰۶

۸. علت	
اهمیت مفهوم علت	۲۰۹
نظریه تعاقب و توالی	۲۱۰
نظریه ایجاب	۲۱۳
نظریه فعالیت	۲۲۱
صحت اصل علیت	۲۲۵
مشکلات ناشی از کاربرد اصل علیت	۲۲۶

۸. پرسش‌های بنیادین فلسفه

۲۲۹	اصول موضوعه و مفروضات دیگر.....
۲۳۲	مکانیسم.....

۹. اختیار

۲۳۷	آیا اصل علیت عمومیت دارد؟ علم و عدم موجبیت.....
۲۴۵	برخی آراء حزمی دربارهٔ موجبیت علی.....
۲۵۰	براهین اخلاقی.....
۲۵۲	مقاومت در قبال قوی‌ترین امیال.....
۲۵۵	موجبیت علی و مسئولیت.....
۲۶۴	راه‌حل‌های میانه.....

۱۰. وحدت‌گرایی، کثرت‌گرایی، کلیات

۲۶۷	انواع وحدت‌گرایی.....
۲۶۹	عوامل مخالف کثرت‌گرایی.....
۲۷۲	کثرت‌گرایی و عمل.....
۲۷۴	استدلال بر عینی بودن کلیات.....
۲۷۹	استفاده از کلیات برای اثبات وحدت‌گرایی.....
۲۸۰	تبیین روان‌شناختی ادراک کلیات.....
۲۸۲	وجود کلیات در خارج از جهان مادی.....

۱۱. خدا

۲۸۷	برهان وجودی.....
۲۸۹	برهان علت اولی.....
۲۹۳	برهان نظم.....
۳۰۰	براهین دیگر در اثبات وجود خدا.....
۳۰۳	براهین اخلاقی، اخلاق و مذهب.....
۳۰۹	برهان مبتنی بر تجربهٔ دینی.....
۳۲۰	مسئلهٔ شرور.....
۳۲۷	فهرست واژگان.....
۳۳۱	نمایه.....

یادداشت ویراست جدید

در چاپ کنونی ترجمه پرسش‌های بنیادین فلسفه که چاپ نخست ویراست جدید آن نیز است، ضمن تجدید حروفچینی، برخی اغلاط و سهوها رفع و در ترجمه اصطلاحات یا روان‌تر کردن بعضی جملات و عبارت‌ها اصلاحات و تغییرات لازم انجام پذیرفته و بار دیگر کتاب تماماً بازمینی، مرور و ویرایش شده است.

مترجم وظیفه خود می‌داند از مسئولان انتشارات حکمت که ضمن عرضه کتاب در هیئتی نو و با حروفچینی جدید امکان تجدیدنظر در ترجمه و رفع پاره‌ای اشکالات و دشواری‌ها را فراهم ساختند و نیز از سرکار خانم بتول زرکنده که مسئولیت نمونه‌خوانی و غلط‌گیری اثر را برعهده داشته و آن را با کمال دقت به انجام رسانده‌اند، تشکر خویش را ابراز کند.

مقدمه ویراست جدید

فلسفه طرح پرسش‌های بنیادی درباره انسان و جهان است و پرسش‌های بنیادین فلسفه، بنیادی‌ترین پرسش‌های مطرح شده درباره آنهاست. ولی پرسش‌های بنیادین فلسفه کدامند و چگونه می‌توان آنها را شناسایی کرد؟ اگر بخواهیم به این پرسش پاسخی درخور و مناسب بدهیم، که با فلسفه در مقام تحقق تاریخی نیز توافق داشته باشد، باید با نگاهی عمیق به تاریخ فلسفه و غور و تأمل در آثار فیلسوفان و حکیمان بدان پاسخ دهیم و صرفاً به آنچه احیاناً خود پرسش‌های بنیادین فلسفه می‌دانیم بسنده نکنیم. پرسش‌های بنیادین فلسفه کتابی است که برای گفت‌وگو درباره مهم‌ترین مسائل مطرح شده نزد فیلسوفان در طول تاریخ فلسفه غرب تا زمان مؤلف نگاشته شده و نویسنده دانشمند و توانای آن کوشیده است تا با استفاده از اشراف و احاطه خاصی که بر تاریخ فلسفه و افعال بزرگان فلسفه دارد و نیز با توجه به قدرت فوق‌العاده در تحلیل و تجزیه مسائل و تلخیص و تبیین آنها با عباراتی روشن و رساگزارشی جامع و در عین حال دقیق از این مسائل را در اختیار خواننده قرار دهد و در باب هر مسئله با طرح مهم‌ترین آراء مطرح شده درباره آن، خود نیز به تدریج وارد میدان بحث شده، علاوه بر توصیف اقوال و آراء و در مرحله بعد تحلیل آنها، به نقد و داوری مواضع مهم

بحث‌ها نیز پردازد و صرفاً گزارشگر آراء فیلسوفان نباشد؛ تا بدین وسیله روح نقد و کاوش فکری را نیز در خواننده ایجاد کند و اندیشه فلسفی را در ضمن گفت‌وگو از مسائل فلسفه و اقوال بزرگان آن تعلیم دهد. روشن است که تفکر فلسفی تنها با مطالعه و بررسی آثار فیلسوفان و آگاهی از آراء و انظار آنها ایجاد نمی‌شود و باید در مقام تمرین و تعلیم نیز آموزش داده شده و در خواننده و پژوهنده علاقمند ایجاد و تقویت گردد. تصور مترجم بر آن است که تلاش پرفسور یونیک در این کتاب در هر دو مقام (نقل مهم‌ترین آراء درباره مهم‌ترین پرسش‌ها و نقد و بررسی منصفانه آنها) تا حدود زیاد قرین توفیق است و قابل تقدیر؛ و به همین دلیل با اینکه سال‌ها از چاپ نخست کتاب به زبان انگلیسی می‌گذرد، همچنان تجدید طبع می‌شود و مورد توجه قرار دارد.

اما توجه به این نکته هم لازم است که فلسفه، چنان‌که خود مؤلف نیز در مقدمه کتاب می‌گوید، طبعاً موضوعی است که برای پرداختن به آن فقط علاقه کافی نیست و باید علاوه بر آن با تلاش و تأمل به مطالب مطرح شده در آن پرداخت و مباحث را با حوصله و ثباتی مطالعه و پیگیری کرد. از همین رو می‌توان گفت که هرچند مؤلف در این کتاب تمام سعی خود را به کار برده تا حتی‌المقدور مباحث را به زبان ساده و روشن بیان کند و از هرگونه دشوارگویی بپرهیزد و کمال همراهی را با خواننده برای نزدیک شدن به مطالب مطرح شده بنماید، (و مترجم نیز امید می‌برد در تلاشی که برای انتقال آنها به زبان فارسی نموده است، به‌خوبی روش مؤلف را دنبال کرده باشد) از خواننده انتظار دارد که آن را با دقت بخواند و در صورت لزوم هر مبحث را بیش از یک بار در مطالعه بگیرد تا او نیز در این سیر و سفر فکری مؤلف را به شایستگی همراهی کند.

کتاب با بحث از چیستی فلسفه و چرایی ارزشمند بودن مطالعه و بررسی آن شروع می‌شود و سپس با بیان شاخه‌ها و شعب مختلف فلسفه و تقسیمات آن ادامه می‌یابد.

فصل‌های دوم و سوم به مسائل مربوط به معرفت‌شناسی می‌پردازند و در

آنها از انواع شناخت‌ها، روش‌ها و ابزارهای مختلف شناخت و ملاک صدق قضایا سخن به میان می‌آید.

در فصل چهارم بحث از ماده و قبول یا عدم قبول جهان مادی خارج از وجود انسان مطرح و نظریات گوناگون درباره آن مورد گفت‌وگو واقع می‌شود.

فصل پنجم به مسئله نفس (ذهن) و آراء مختلف مطرح شده درباره آن می‌پردازد و در باب چگونگی علم ما به اذهان دیگر و دلایل قبول و عدم قبول آن کنکاش می‌کند.

در فصل ششم از تأثیر متقابل جسم و نفس یا بدن و ذهن بر یکدیگر بحث می‌شود، چنان‌که مسئله بقای نفس بعد از فساد بدن و دلایل له و علیه آن نیز در همین فصل مطرح می‌گردد.

در فصل هفتم مسئله مهم زمان و مکان و واقعی بودن یا نبودن زمان و تناهی و عدم تناهی مکان طرح شده، بدویژه رأی برخی از عرفا در مورد تجربه واقعی نبودن زمان و چگونگی امکان آن مورد بحث واقع می‌شود.

فصل هشتم مسئله علیت و آراء مختلفی را که درباره آن وجود دارد (از تعاقب و توالی تا ایجاب و ضرورت و همچنین نظریه فعالیت) به بحث می‌گیرد و نقاط ضعف و قوت آنها را مطرح می‌سازد.

فصل نهم مسئله مهم اختیار و جبر و رابطه آن با علیت را مورد بحث قرار می‌دهد و براهین مختلف را در مورد هر یک طرح و نقادی می‌کند.

در فصل دهم به مسئله وحدت و کثرت و ارتباط آنها با یکدیگر و همچنین مسئله کلیات و نحوه وجود آنها در عالم خارج پرداخته می‌شود و در نهایت از ناگزیری اعتقاد به نوعی وجود برای کلیات سخن گفته می‌شود.

فصل یازدهم و پایانی کتاب به بحث از خدا و مبدأالمبادی و براهین مختلفی که درباره اثبات وجود او مطرح شده، مربوط است و اینکه در نهایت تبیین ساز و کار عالم با فرض وجود خدا بهتر صورت می‌گیرد یا بدون آن و نتیجه‌گیری مؤلف مبنی بر اینکه چنین تبیینی با فرض وجود خداوند بهتر انجام می‌پذیرد.

در این فصل همچنین از مسئله شرور و وجودی یا عدمی بودن آنها و نیز چگونگی عقیده به وجود آنها و در عین حال اعتقاد به وجود خدای قادر خیرخواه بحث می‌شود.

در چاپ دوم برخی اغلاط مطبعی اصلاح شده و در پاره‌ای موارد نیز توضیحاتی به صورت پانویست افزوده شده است. نمایه اعلام و اصطلاحات نیز استخراج و ضمیمه شده است. امید است که مورد استفاده دانشجویان و علاقه‌مندان فلسفه واقع شود.

سید محمود یوسف ثانی

موسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران

مقدمه مترجم

کتاب حاضر چنانکه از نامش پیداست به مهم‌ترین و بنیادی‌ترین مسائل فلسفه می‌پردازد و هر مسئله را به‌ایجاز و در عین حال وضوح از منظرهای مختلف مورد بحث قرار می‌دهد. مسائل بنیادی فلسفه آن‌گونه مسائلی است که هم بیشتر فلاسفه آنها را مورد بحث و دقت قرار داده‌اند و هم بیشترین تأثیر را در تعیین سرنوشت سایر مسائل بر عهده داشته است. آشنایان با فلسفه می‌دانند که سلطهٔ بینش تجربه‌گرایی و پوزیتیویستی بر تفکر موجود مغرب زمین، به بحث‌های فلسفی در این فرهنگ رنگ و جهت خاصی بخشیده است و در این میان انتخاب کتابی برای ترجمه که لااقل به درجه‌ای از سلطهٔ این بینش رها باشد، کار دشواری است. شاید بتوان گفت مولف این کتاب از جملهٔ معدود نویسندگانی است که تا حدودی (و نه کاملاً) از چنبرهٔ این نگرش‌رهایی یافته و به روشی آزادتر و منصفانه‌تر به طرح و بحث مسائل فلسفی پرداخته است. عمده‌ترین مشخصهٔ کتاب نیز همین عدم تجزیم مؤلف در طرح مباحث و تجزیه و تحلیل دیدگاه‌های مختلف دربارهٔ آنهاست. در عین حال به دلیل وجود پاره‌ای نارسایی‌ها در مفاهیم فلسفی غرب لغزش‌هایی (به‌ویژه در مباحث علیت و ادلهٔ اثبات خدا) در آن به چشم می‌خورد که مترجم در پاورقی آنها را توضیح داده است.^۱

۱. کلیهٔ حواشی که در پایان با حرف م مشخص شده از مترجم و بقیه از مؤلف کتاب است.

نویسنده کتاب آلفرد. سی. یوینگ تحصیلات فلسفی خود را در دانشگاه‌های آکسفورد و میشیگان به انجام رسانده و در همان دانشگاه‌ها و دانشگاه‌های کمبریج و پرینستون نیز تدریس کرده است. تخصص اصلی او در فلسفه کانت است و شرح مختصر او بر نقد عقل محض به گفته صاحب‌نظران هنوز بهترین معرفی از تفکر کانت به زبان انگلیسی است.^۱ برخی دیگر از آثار او عبارتند از: ۱. علیت از دیدگاه کانت ۲. عقل و شهود ۳. اخلاق ۴. فلسفه غیرزبانی.

در اینجا وظیفه خود می‌دانم از راهنمایی‌های استاد گران‌قدر جناب آقای دکتر سیدجلال‌الدین مجتبی‌وی که فصول اولیه ترجمه را با متن مقابله کردند و پیشنهادهای سودمندی ارائه فرمودند تقدیر و تشکر کنم. همچنین از دوست فاضل و دانشمند جناب آقای دکتر سیدعلی مرتضویان که با تشویق‌ها و راهنمایی‌های خود همواره مرا از آغاز تا پایان کار این ترجمه همراه و مساعد بوده‌اند، کمال تشکر و امتنان را دارم. البته روشن است که لغزش‌ها و کاستی‌های ترجمه تماماً متوجه مترجم است.

۱. راجر اسکروتن، کانت، علی‌پایا، طرح نو، ۱۳۷۶، ص ۲۰۱.

پیش‌گفتار

مخاطبان اصلی این کتاب دو گروه هستند: نخست دانشجویانی که تازه به تحصیل فلسفه پرداخته‌اند و دیگر آنها که بدون برخورداری از فرصت تحصیل در دانشگاه مایلند با مطالعه شخصی، تصویری از فلسفه و مسائل اصلی آن به دست آورند. من تلاش فراوان کرده‌ام تا مطالب این کتاب را برای هر دو گروه روشن بیان کنم، ولی بهتر است در همین آغاز تذکر دهم که تحصیل و مطالعه فلسفه، هرچند کوشش بسیار هم برای تسهیل یادگیری آن ضرورت گیرد، بدون تلاش واقعی و پی‌گیر و مداوم ذهنی ممکن نیست. فیلدوفان بسیاری، که امیدوارم من از آنها نباشم، بوده و هستند که با سبک بیان و نگارش ضعیف، بدون ضرورت مسائل را غامض و پیچیده کرده‌اند و به همین دلیل مورد سرزنش‌اند، ولی طبع موضوع هم به گونه‌ای است که فهم آن با فهم بی‌حد و جهد یک داستان کوتاه تفاوت دارد.

پروفسور دوروتی امت^۱ و آقای جی. ای. هیوز^۲ با مطالعه فصل پایانی کتاب و انتقادهای ارزشمند از سرلطف مرا یاری کردند. من بطور غیرمستقیم نیز

1. Dorothy Emmet

2. G. E. Hughes

مدیون کسانی هستم که آثار فلسفی آنها را مطالعه کرده‌ام یا با آنان بحث و گفت‌وگو داشته‌ام. این دین در زمینه تألیف کتابی از این دست، بسیار بیش از آن است که به بیان آید.

ای.سی. یوینگ

ترینیتی هال

کمبریج

www.ketab.ir